

Jaani ootel

See jaan ei tule teisiti. Ükski liha ei jää küpsetamata, õlu joomata. Majanduslangus on nagu kunagine kommunismimitont, kes käis ringi mööda Euroopat. Oli va peletis, aga elu ei jäänud elamata. Praegugi tuleks Juhan Liivi sõnade järgi minevikku mäletades julgeda ka tulevikku uskuda ja unistada.

Sest peale ühe päeva majandustõdede on reeglid, mida võib lausa unisversumiseadusteks ülendada.

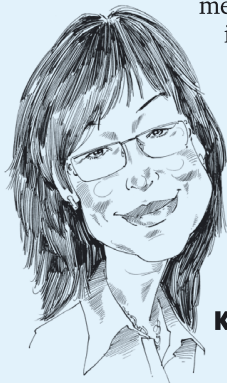
Esimene. Igale langusele järgneb tõus. Me ei pea ennustama, kui ruttu see tuleb, aga tulemata see ei jää.

Teine. Inimesele ei anta alati nii palju, kui ta tahab, vaid nii palju, kui ta vajab. Vähemalt.

Kolmas. Selles maailmas on iga inimesel oma elutee rada. See võib sügavusse langeva maantee kõrval teha hoopiski omaette kurve. Ja isepäiselt äkitselt isegi märke tõusta.

Kui ei usu, küsige vanadelt inimestelt. Nead teavad. Ma pole kaua näinud korraka nii palju pidulikult riietatud, selge silmavaatega inimesi kui Nõmme turu taasavamispäeval. Teha igast elatud päevast sündmus – seda tasub neilt eakatel inimestelt õppida.

Tänavust jaani võib meenutama jääda eriline jaanituli, miks mitte Võrumaa metsa asemel Rocca al Mare vabaõhmuuseumis. Või omavalmistatud tervislik marinaad, mis lihale hõrgu suvematse annab. Miks mitte just selleks päevaks ostetud uus lill, kes saadab teid oma õitemelega sügava sügiseni. Ja kauge maa asemel võib selle suve reisi teha Lähti – kah välismaa! Aga päris kindlasti jääb seda suve meenutama iga isetehtud asi.

KAJA PRÜGI
toimetaja

Olgu see siis puust nikerdatud nagi või koguni paadisild. Röömsat suve-süüdant!

Johanneseest ja Jaanist

Jaanipäev 24. juunil ja jõulud 24. detsembril on tänini eestlaste kaks kõige tähtsamat ja vanemat kalendritähtpäeva.

Need mõlemad on aastaringi pöördepunktid, mis asetsevad n-õ teineteise vastas. Jõulust hakkab päev pikemaks minema, jaanist jälle lühemaks.

Hiljem, juba ristiusu ajal, on mõlemad päevad saanud ka väärilised kristlikud kangelased. Jõulud tähistavad Kristuse sünni, jaanipäev on tema ettekuulutaja Ristija Johannese sünnipäev. Siin on ristiusu kirik teadlikult kohandanud oma tähtpäeva paganlikega.

Eestlastel sai Johannese Jaan juba väga ammu ja Johannes jäi vaid otseses seisuasjadega seotud kõnepruuki.

Johannes on niisugune nimi, mida iga rahvas on katsunud endale suupärasemaks muuta. Sellenimelisest pühakust on saanud soomlastel Juhanus, norralastel Hans, inglased John, prantslastel Jean, lätlastel Janis, venelastel Ivan ja ukrainlastel Janka.

Setudel oma jaanikivi

Mõnel rahval on jaanipäeva nimena säilinud varasem eelkristlik suvepüha tähistav nimetus. Sakslastel on *Mittsommer*, inglased kasutavad mõlemat varianti, nii *Midsummer Day* kui *St. John's Eve (Day)*. Ka eestlastel on olemas spetsiaalselt suvega seotud pühadenimi – suvistepüha. See on aga kasutusel nelipühade paralleelnimetusena.

Setu piiril räägitakse pühast Jaanist, kes Meeksi küla juures kivi otsas istu-

nud, kingi jalga pannud, ennast ojas pesnud ja rahvast aidanud. Mõne teate põhjal on Jaani lausa Ristija Jaaniks nimetatud, mis viitab otse tema Ristija Johannese algupärale.

Kivil nähtud veel kaua aega tema istumise kohta. Seda kivi hüütakse Jaanikiviks ning selle juures käiakse jaanipäeval jumalateenistuse ajal ohverdamas ja palumas.

Juba nädal enne jaani hakati nn jaanipiima tegema, et see õigel päeval Jaanikivile viia. Ka pandi kivile villa ning mitmesuguseid muid ande. Mis sinna pandi, võtsid vaesed hiljem endale.

Jaanikivil usutakse olevat tervendav mõju, seetõttu tulevad sinna ka need, kellel midagi viga. Selle lähedal on allikas, mille vesi parandavat nägemist. Jaanikivi juures ohverdamise komme on setudel säilinud tänase päevani.

Veel 1960. aastatel oli hädaliste ja uudishimulike hulk nii suur, et kivi juurde sõita soovijaid viidi mitmest kogunemispunktist veoautodega kohale.

Tänapäeval käiakse seal enamasti autoga. Ohvrianniks pannakse põhiliselt metallraha, aga ka sööki ja vahel mõni tutike lina. Järjest enam on tähelestatud andide kiiret kadumist kivil.

Kivi juures käivad inimesed ükshaaval, kirjutamata seaduse kohaselt ei lähene sellele keegi teine, kui üks seal omaette toimetab. Kaua see traditsioon uuel sajandil veel elus püsib, ei oska ilmselt keegi öelda. Kindlasti sama kaua, kui setud ennast veel setudena tunnevad, sest Meeksi jaanipäev on üks nende identiteedi tugisid.

Järg lk 372